

καὶ οἱ Ἰουδαῖοι) καὶ ἐπήδων ἐπάνω τούτων, νομίζοντες διὰ τοῦτο το προσυμβαίνοντα ἴσως αὐτοῖς δυσχερῆ κατακαίεσθαι, καὶ ἑτέροις ἀγαθοῖς ἐντυγχάνειν. Ἀκολούθως οὖν τούτοις ἐποίουν καὶ τινες ὀρθόδοξοι ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς καὶ ἡ παροῦσα (ἢ ἐν Τρούλλῳ) γέγονε σύνοδος. Ἐνθεν τοι καὶ διωρίσαντο οἱ πατέρες καταργηθῆναι ταῦτα.» « Πυρκαϊὰς δὲ, λέγει ὁ Βλάσταρις¹, ἀνάπτοντες ὑπερήλλοντο, ἴσως οἰόμενοι τὰ μὲν φθάσαντα δῆπουθεν δυσχερῆ, ὡσπερὶ κατακαϊόμενα φροῦδα γίνεσθαι, αἷσια δὲ ἀνακύπτειν εἰσέπειτα.» Οἱ Ῥωμαῖοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀβιδίου, ἐπήδων τὰς κατὰ τὰ Παλίλια ἀναπτομένας πυράς:

Certe ego transilui positus ter in ordine flammis².

ἐν δὲ Γαλλίᾳ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδαμεν, τὸ τοιοῦτον ἔθιμον διατηρήθη μέχρι τοῦδε³.

Ἐτέρα συνήθεια, τοῦ νὰ φέρωσι κατοικίδια ζῶα καὶ νὰ τὰ περῶσιν ὑπὲρ τὴν πυρὰν, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ διάφορα δυστυχήματα⁴, φαίνεται ἐπίσης ἀρχαία. Ὁ Ὀβίδιος ἀναφέρει ὅτι ἐγένετο τοιοῦτό τι κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης.

Per flammam saluisse pecora, saluisse colones;
quod sit natali nunc quoque, Roma, tuo⁵.

Ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰα' Λοδοβίκου ἐσυνεθίζον νὰ ρίπτωσιν εἰς τὰς πυράς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου κατοικίδια ἀκάθαρτα ζῶα, ὡς γαλαῖς, κύνες καὶ τὰ τοιαῦτα⁶. Ἴσως ἔχει ἀναλογίαν τοῦτο πρὸς τι ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν, ὁσημέραι ἐκλείπον, γινόμενον δὲ τὴν πρώτην δευτέραν τῆς ἐβδομάδος μετὰ τὰς ἀποκρέω, ἧτις καὶ σκυλοδευτέρα διὰ τοῦτο καλεῖται. Τὴν ἡμέραν ταύτην κρεμῶσιν εἰς πλατεῖαν ἐνώπιον πολλοῦ πλήθους

¹ Ματθ. Βλαστάριος, Σύνταγμα κατὰ στοιχείων Κ. κεφ. γ'. (ἐν Συντάγματι θεῶν κανόνων, ἐκδ. Πάλλη καὶ Πατλή τ. VI σ. 244)

² Ovid. Fast. IV, 727, 781—782.

³ Millin, Voyage dans le Midi τ. III σ. 28, 341—343.—Mémoires de l'académie celt. τ. II σ. 77. 78. III σ. 447.

⁴ Τοῦτο συνεθίζεται καὶ παρὰ Γάλλοις (Magasin pittoresque 1834 τ. II σ. 71).

⁵ Ovid. Fast. IV, 85.

⁶ Le monde illustré τ. III σ. 13.—Magasin pittoresque 1835 τ. III σ. 43.

κύνες, οὓς τρέμοντας ἔπειτα καὶ ἡμιθνεῖς μετὰ πολλὰς βασάνους ἀφίνουσιν. Ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτο νὰ ἔχη σχέσιν τινὰ πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων τελούμενα ἐναγίσματα, καθ' ἃ ἐθυσίαζον κύνες εἰς τὴν Ἐκάτην, ἧτις καὶ κυνοσφαγῆς διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Λυκόφρονος ἀποκαλεῖται¹.

(Ἔπεται τὸ β' μέρος)

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Πρόεδρος τοῦ Πλημμελειοδικείου
Σύρου Κ. Δοξαράς.

Προσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος ὅστις ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς ταυτότητός του κλπ. ἀπήντησεν

Ὀνομάζομαι Θεόφιλος Καίρης, ἐγεννήθην καὶ κατοικῶ εἰς Ἄνδρον, ἐτῶν 68, διδάσκαλος καὶ θεοσεβῆς τὴν θρησκείαν.

Ἐρ. Κατηγορεῖσαι ἐπὶ προσηλυτισμῶ καὶ διαδόσει νέας θρησκείας ἀγνώστου τί ἀπολογεῖσαι;

Ἄπ. Οὔτε εἰσηγητῆς οὔτε ἰδρυτῆς νέας θρησκείας εἶμαι, διότι φρονῶ ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, καθόσον τὰ τοιαῦτα εἰς δύναται, ὃ ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγαγὼν τὸ Σύμπαν. Ἡ Θεοσεβεία δὲν ἔχει ἄλλον διδάσκαλον εἰμὴ μόνον τὸν Θεόν, καθότι αὐτῆ εἶναι ἀπόρροια τῆς ἠθικῆς τοῦ Θεοῦ ἐπομένως, ὡς προεῖπον, οὔτε καθιδρυτῆς εἶμαι τῆς θεοσεβείας οὔτε προσηλυτιστῆς ὑπὲρ αὐτῆς.—Παῖς ἔτι ὢν εἶχον πλείστας ὕσας ἀμφιβολίας περὶ τῶν δογμάτων τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ περὶ τῶν μυστηρίων αὐτῆς. Πρὸς διάλυσιν τῶν ἀποριῶν μου τούτων ἠρώτησα τοὺς διδασκάλους μου, ἀλλ' αἱ ἀπαντήσεις αὐτῶν πάντῃ ἀσαφεῖς, δὲν μὲ ἐξέβαλον τῆς

¹ Πλαουταρχ., Ῥωμαϊκ. κεφαλ. § 52.—Συμποσιακ. προβλήμ. 2'. 6.—Ἀθην. Α. 323.—Λουκιαν., Νεκρ. διαλ. Α. 1.—ΚΒ. 3.—Λυκόφρον, Κασσανδρ. 77 καὶ 7 καὶ Τζέτζης αὐτ.—Εὐσταθ., εἰς Ὀδυσσ. Γ. σ. 1467.—Βλ. καὶ J. de Witte, le sacrifice du chien ἐν Bulletin archéologique de l'Atheneum francais Janvier 1855.

ἀβύσσου τῆς ἀμνηχανίας. Ἀνετράφην καὶ ἐδιδάχθην ὑπὸ τοῦ καυχήματος τῶν Κυδωνιῶν, τοῦ Βενιαμίν, ἀλλὰ ἂν καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ ὁ πάνσοφος ἐκεῖνος διδάσκαλος μὲ ἐφώτιζεν, εἰς ὅσα ὅμως ἐγὼ ἀνέκαθεν ἀμφιβάλλον δὲν ἴσχυσε νὰ μὲ βεβαιώσῃ οὔτε κατώρθωσε νὰ μὲ πείσῃ. Ἐν τῇ ἀμνηχανία ταύτῃ κυλιόμενος ἐκινδύνευον νὰ μείνω ἄθρησκος, μὴ ἀνεχόμενος ὅμως καὶ τὴν κτηνώδη ταύτην κατάστασιν διανοήθην νὰ ἐγκαρτερήσω μεχριστοῦ δυνηθῶ νὰ λύσω τὰς ἀπορίας μου, καθόσον ἂν διετέλουν εἰσέτι ἀμφιβάλλων καὶ ἀπορῶν ὁμοιάζον ἄνθρωπον πεσόντα εἰς βάραθρον ὅστις ἐν ᾧ καταγίνεται ὅλως δυνάμει νὰ ἐξέλθῃ κατατεθραυσμένων τῶν ἐφ' ὧν ἐστήριζε τοὺς πόδας αὐτοῦ σαθρῶν βάσεων βυθίζεται ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ χάος αὐτοῦ.

Ἐπὶ τέλους γαλιηναϊάν τινα καὶ νήνεμον νύκτα, ἀτενίσας πρὸς τὸν ἀστερόεντα μεγαλοπρεπέστατον καὶ λαμπρότατον οὐρανὸν ἐνόμισα ὅτι ἀνέγνων ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῖς γράμμασι τὰς λέξεις «*Θεὸν σέβου, Θεὸν ἀγάπα.*» Ἐκτοτε ἠσθάνθην καταπαύουσιν τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς μου τὴν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡς ἐκ τῆς ἀμφιβολίας κατασπαράττουσαν τὸ πνεῦμά μου. Ἀκολούθως μετέβην εἰς τὴν Εὐρώπην ὅπου δὲν ἀφῆκα οὐδένα διδάσκαλον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἢ νὰ μὴ ἠρώτησα περὶ θρησκείας. Ἐπὶ τέλους παραδεχθεὶς καθ' ὀλοκληρίαν τὴν θεοσεβείαν καὶ μόνον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ ὅλως παραδοθεὶς, περὶ οὐδενὸς ἄλλου πλέον ἐσκεπτόμην εἰμὴ περὶ τοῦ πῶς ἠδυνάμην νὰ συντελέσω πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς τότε (1821) ἐπαναστατησάσης Πατρίδος μου, καθόσον καὶ δεύτερον μετὰ τινα χρόνον ἀτενίσας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνέγνων ἐκτὸς τοῦ «*Θεὸν σέβου καὶ τὸ Ἀγάπα τὴν Πατρίδα σου καὶ θυσιάσθητι ὑπὲρ αὐτῆς.*» Ἀγωνισθεὶς εἰς διάφορα μέρη πολλάκις μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς μου ἐσώθην τῇ θείᾳ προνοίᾳ καὶ ἀπῆλθον εἰς Ἄνδρον. Ἐκεῖ διαμένων ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος διετέλουν λατρεύων τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντός ὡς θεοσεβικὸν ὄν. Οὐδέποτε προσηλύτισά τινα εἰς τὴν θεοσεβείαν τῆς

ὁποίας τὴν καθίδρυσιν καὶ διάδοσιν μοῦ ἀποδίδουσιν. Εὐτυχέστατον ἤθελον θεωρήσει ἑμαυτὸν ἂν ἐγὼ καθίδρυον θρησκείαν ἰδίαν ὑπὲρ τῆς διχόσεως τῆς ὁποίας ἄλλως εἶμαι ἕτοιμος μυρίας ζωῆς νὰ θυσιάσω καὶ ὅλον μου τὸ αἷμα νὰ χύσω. Ἄλλ' ὁπωσδήποτε κατηγορούμενος σήμερον ἐπὶ προσηλυτισμῷ ἀπαντῶ ἐνώπιον τοῦ ἐλευθέρου δικαστηρίου τῆς πατρίδος μου ὅτι ὁ θεοσεβῆς οὐδέποτε εἶναι προσηλυτιστής, οἷονδῆποτε δὲ καὶ ἂν ἦναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προκειμένης δίκης, ἥτις μὲ ἠξίωσε νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοῦ ἀπελευθερωθέντος Ἑθνους μου, οἷονδῆποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐκβασίς τῆς κατ' ἐμοῦ κατηγορίας, θέλω εὐγνωμονεῖ εἰς τὸν ὅστις μὲ ἔφερεν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀποδεχόμενος τὴν σημερινὴν ἡμέραν ὡς τὴν ὠραιοτέραν τοῦ βίου μου.»

(Ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τοῦ Δικαστηρίου).

Ἐκ στόματος αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ δικάσαντος τὸν λευκότριχα γέροντα δικαστηρίου, τῶν πλείστων ἐγκατεστημένων σήμερον ὡς δικηγόρων ἐν Σύρῳ, ἠκούσαμεν τὴν ἐντύπωσιν ἣν διατηροῦσιν εἰσέτι τῆς εἰκόνας τοῦ ὁμολογουμένως ἐναρέτου ἀλλὰ πεπλανημένου ἐκείνου κατηγορουμένου. Τὸ σοβαρὸν καὶ γαλιηναϊὸν σῆμα ὕψος του, ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς φωνῆς του καὶ ἡ παρρησία του ἐν γένει διήγειρον εἶδος σεβασμοῦ εἰς τὰς ψυχὰς καὶ αὐτῶν τῶν καταδικασάντων αὐτὸν δικαστῶν. Ἡ συνεδρίασις ἐγένετο εἰς τὸ Πλημμελειοδικεῖον Σύρου τὴν 21 Δεβρίου 1852 κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύχθη ἐνοχος καὶ καταδικάσθη εἰς φυλάκισιν 2 ἐτῶν καὶ 10 ἡμερῶν. Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ θίξωμεν τὴν ἱερότητα τοῦ δεδικασμένου ὑπερ σεβόμεθα ὑπὲρ πάντα ἄλλον, οὐδὲ νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον ὁ μονοθεϊσμός (ὅπερ ταῦτόν τῇ θεοσεβείᾳ) εἶναι ἢ οὐ γνωστὴ καὶ ἐπαγγελιομένη θρησκεία καὶ ἐπομένως ὡς τοιαύτη ἀνεκτὴ κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ 1^{ου} ἄρθρου καὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου Συντάγματος μας. Ἀφηγοῦμεθα ἀπλῶς τὰ γεγονότα χάριν περιεργείας. Μετὰ μῆνας ἕξ ἀπὸ τῆς

ἐγκαθειρξείως του ἐτελεύτησεν ἐντὸς τῶν φυλακῶν Σύρου, ὁ δὲ νεκρὸς του νύκτωρ μετεφέρθη ὑπὸ δύο ἀχθοφόρων Μελιτσίων ἐπὶ ἀδροτάτη ἀμοιβῇ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς νήσου καὶ ἐκεῖ παρεχώθη δίκην κυνὸς εἰς τὴν γῆν, μὴ χορηγηθείσης ἀδείας πρὸς χριστιανικὴν ἢ τοῦλάχιστον ἀνθρωπίνην κήδευσίν του. Ἀπέναντι τηλικαύτης φανατικότητος τοῦ τε λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, ἀντιστρατευομένης πρὸς τὰ ἀνεξίκακα παραγγέλματα καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας μας, νομίζομεν θέλει ἐπιτραπῆ ἡμῖν νὰ ἐκφρασθῶμεν ὅτι ὁ 19^{ος} αἰὼν μας δὲν δικαιοῦται βεβαίως νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνεξιθρησκείας, ἣν τόσῳ πομπωδῶς ἀνεγράφεν ἐν κεφαλίδι τῶν νέων πολιτειῶν καὶ συνταγμάτων του. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης μας ταύτης ἀρκεῖ νὰ ἀναμνησθῶμεν τὰς κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα γνωστὰς καταδρομὰς τῶν Ἰησοῦϊτῶν καὶ Ἰουδαίων ἐν Ῥωσίᾳ, τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ, τὰ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις σκανδαλώδη γεγονότα, τὰ χθὲς ἀκόμη λαβόντα χώραν ἐν Ὀδησσῷ τῆς Ῥωσίας κατὰ τῶν Ἰουδαίων.

Ἀθῆναι 14 Ἀπριλίου 1871.

Μ. ΚΥΡΓΟΥΣΙΟΣ

Πρωτοδίκης Ἀθηνῶν.

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΘΕΟΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΑΝΔΗΣ

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅτε ὁ χριστιανισμὸς διεδίδετο ἐν τοῖς διωγμοῖς, ὁ ἱερεὺς τῆς Καισαρείας Πάμφιλος ἦλθεν εἰς Ῥώμην ὅπως ἐνώσῃ τὰς προσπάθειάς του μετ' ἄλλων ἁγίων ἀνθρώπων, διαδόχων τῶν ἀποστόλων, ἀγωνιζομένων τὸν καλὸν τοῦ μαρτυρίου ἀγῶνα ἵνα τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν ἐκπλύνῃ τοὺς ἐπὶ τῶν λιθαστρώτων τῆς Ῥώμης ῥύπους τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀκολασίας. Τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἰησοῦ ἐξηκολούθει ἀνερχόμενον

πρὸς τὸν οὐρανόν· οἱ μαθηταὶ του εἶχον θυσιασθῆ πρὸ ὀλίγου ἐπὶ τοῦ εἰσέτι καπνίζοντος βωμοῦ, ἵνα ὁ κόσμος ἐξαγορασθῇ, ἵνα ὁ Θεὸς ἐκπλαγείας ἐπὶ ταῖς ἀνθρωπίναις ἀσχημοσύναις, θέσῃ εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης του ἡρωϊκούς τινες θανάτους πρὸς ἀντιστάθμισιν τοσοῦτων αἰσχροῶν βίων.

Ἐσπέραν τινὰ, μετὰ τὰ βραχέα καὶ ὑψηλὰ προτρεπτικὰ ῥήματα τὰ ὅποια οἱ ἐναπολειπόμενοι ἐκ τοῦ ποιμνίου ἤκουον ἐκάστοτε ὡς τελευταῖα (διότι συχνάκις τὴν πρωΐαν, εἴτε ὁ ποιμὴν εἴτε κανὲν ἐκ τῶν προβάτων ἔλειπεν ἐκ τῆς ἐκκλησιάσεως, καὶ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψιθυρίζετο χαμηλῇ τῇ φωνῇ ἐπὶ κενοταφίου), ὁ Πάμφιλος, εὐλογήσας καὶ ἀποχαιρετίσας τοὺς ἀδελφούς του, ἔβλεπεν αὐτοὺς μακρυνομένους βραδέως καὶ μετὰ βαθείας σιωπῆς, ὑπὸ τὰς σκοτεινὰς στοὰς τῶν κατακομῶν. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχε καταληφθῆ πλειότερον τοῦ συνήθους ὑπὸ αἰσθήματος ἀνεκφράστου θλίψεως, διότι ἄπειρος τρυφερότης ἐγεννήτο ταχέως καὶ ἐμεγεθύνετο μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν πρὸς θυσίαν προωρισμένων, καὶ ἡ ψυχὴ των διεμοιράζετο συχνάκις μεταξὺ τῆς πικρίας τῶν ἀνθρωπίνων πόθων καὶ τῆς ἡδονῆς θείου ἐνθυσιασμοῦ.

Ὁ χριστιανὸς ἱερεὺς ἔμενεν ὄρθιος πρὸ τοῦ βωμοῦ καὶ δὲν ἐσκέπτετο πλέον νὰ προσευχηθῆ. Ὁ κόπος τοῦ σώματός του ξηρανθέντος ὑπὸ τῆς νηστείας, τὸ ψῆχος τοῦ ὑπογείου, ἡ ἐπισημότης τῶν καθημερινῶν ἀποχαιρετισμῶν, ἡ θέα τοῦ φερέτρου ἐκείνου ὅπου καθ' ἡμέραν, πρὸ ἐνὸς καὶ ἐπέκεινα μηνὸς, πτώμα ἠκρωτηριασμένον ἐλάμβανε τὸν ὑγρὸν εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματος ἄλλου μάρτυρος στέφανον, τὰ πάντα τὸν ἐπανεφέρον εἰς αἰσθημα ἀτομικότητος σεβαστὸν καὶ τρομερόν. Ἐγονυπέτησε τέλος πρὸ τοῦ Χριστοῦ, κρᾶζων·

— ὦ διδάσκαλέ μου! εἰάν πρέπη νὰ πῶ τὸ ποτήριον ταῦτο, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ εἰ δυνατόν ἢ τρύξ' εἰ γέγραπται νὰ πληρώσω τὴν λάρνακα ταύτην, γεννηθῆτω τοῦτο αὔριον, ἵνα μὴ ἴδω πλέον ἄλλον ἀδελφόν μου καταβαίνοντα ἐν αὐτῇ, καὶ ἵνα στεριεύσωσι τὰ δάκρυα τῆς καρδίας μου.